

L. Dragstra

Enige opmerkingen over partijfinanciering; De regelgeving voor publiek en private financiering van politieke partijen in Nederland en Duitsland nader bekeken en beoordeeld

diss. Amsterdam (UvA), 2008, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 608p.
ISBN 978-90-5850-383-1

R. NEHMELMAN¹

Anders dan in de Verenigde Staten van Amerika en een groot aantal landen van de Europese Unie, is in Nederland weinig literatuur verschenen over de financiering van politieke partijen. Het proefschrift van Dragstra kan dan ook worden gezien als een welkome aanvulling. In de Nederlandse politiek wordt nu ruim vijftien jaar gesteggeld over de vraag op welke wijze de regulering van de financiering van politieke partijen gestalte zou moeten krijgen. Aan het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw plaatste toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Ien Dales (PvdA) de partijfinancieringsproblematiek op de agenda. In het kader van het door haar gevoerde integriteitsdebat moesten ook politieke partijen eraan geloven. Zij zouden er volgens Dales goed aan doen inzicht te geven in de herkomst van hun financiële bronnen. Hoewel haar opvolgers eveneens van overtuiging waren (en zijn) dat een regeling omtrent partijfinanciering broodnodig was en is, is er tot op heden weinig van de grond gekomen.

Vooralsnog moeten wij het in Nederland doen met de Wet subsidiëring politieke partijen en de reguliere boekhoudregels uit het Burgerlijk Wetboek. Eerstgenoemde wet is echter alleen bedoeld voor de inzichtelijkheid van de subsidies die nationale politieke partijen krijgen voorzover zij zetels hebben in de Eerste of Tweede Kamer. De wet bevat slechts één summiere bepaling (art. 18) over de verplichting van de inzichtelijkheid van giften die partijen hebben ontvangen. Een sanctie bij niet naleving van deze bepaling is echter in de wet niet te vinden.

Overigens verscheen in de zomer van 2008 een zeer kritisch rapport van de Raad van Europa (Group of States against Corruption) over de

¹ mr. R. Nehmelman is
Universitair hoofddocent
staats- en bestuursrecht,
Universiteit Utrecht

armzalige Nederlandse wettelijke regeling(en) over partijfinanciering. Als lidstaat van de Raad van Europa zal Nederland zich moeten verantwoorden over deze gebrekkige wettelijke regeling.

Uit diverse media blijkt ondertussen dat er wordt gewerkt aan een nieuwe wettelijke partijfinancieringsregeling. Ter inspiratie zou de wetgever er goed aan doen het kloeke proefschrift van Dragstra ter hand te nemen en een groot aantal van zijn aanbevelingen ter harte te nemen. Dragstra geeft in zijn boek een (soms iets te) uitvoerig overzicht van de diverse financieringsbronnen die Nederlandse politieke partijen ontvangen. Zeer waardevol is daarbij dat hij een fraaie schets geeft van de ontwikkelingen die de afgelopen decennia door de wetgever op het terrein van de regulering van de financiering van politieke partijen zijn ondernomen. Hoe zou het anders moeten? Voor de beantwoording van die vraag is Dragstra diep in de partijfinancieringsregelingen gedoken in de Bondsrepubliek Duitsland. Het beladen nationaalsocialistische verleden van Duitsland heeft ertoe geleid dat men daar uitvoerige regelgeving over partijfinanciering kent. Zo moeten de uitgaven en inkomsten van een Duitse politieke partij volkomen transparant zijn. Ten slotte zijn de sancties op niet naleving van de regels in Duitsland stevig. Een kleine tien jaar geleden schudde de CDU-partij op haar (financiële) grondvesten toen bleek dat diens voorman oud-bondskanselier Helmut Kohl betrokken was in een omvangrijk partijfinancieringsschandaal.

Helaas liet het tijdsbestek van de promovendus het (kennelijk) niet toe zich tevens te verdiepen in de partijfinancieringsregels van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten van Amerika. De Britse wetgeving geldt inmiddels als voorbeeld-wetgeving op het gebied van partijfinanciering in Europa.¹ Dat is een prestatie aangezien deze regels pas sinds het aantreden van toenmalig premier Tony Blair (Labour) zijn opgesteld en ingevoerd. In de Verenigde Staten van Amerika heeft met name de Republikeinse Senator, en presidentskandidaat in 2008, John McCain zich ingespannen voor nieuwe partijfinancieringsregels. Ook hier zijn belangrijke lessen voor de Nederlandse wetgever te trekken. Niettemin kan de Nederlandse wetgever ook al goed uit de voeten met de goed onderbouwde conclusies en aanbevelingen van Dragstra. In zijn laatste hoofdstuk geeft hij een groot aantal concrete aanbevelingen voor de Nederlandse wetgever om te komen tot een volwaardige partijfinancieringsregeling. Dragstra pleit voor drie uitgangspunten die bij een nieuwe regeling als leidraad moeten dienen. Een regeling moet in de eerste plaats onafhankelijk zijn; het is de overheid op grond van dit beginsel niet toegestaan door middel van partijfinancieringswetgeving

boeken

¹ Helaas gaat deze stelling niet op wat betreft de declaratieregels van Britse volksvertegenwoordigers.

het handelen van politieke partijen te beïnvloeden. In de tweede plaats vloeit uit het beginsel van gelijke kansen voort dat de overheid van subsidies geen onredelijk onderscheid mag maken tussen grote en kleine partijen, tussen regerings- en oppositiepartijen, of tussen bestaande en nieuwe partijen, gelijke kansen bieden aan alle politieke partijen. Ten slotte dient transparantie als algemeen uitgangspunt van de democratie een belangrijke rol te spelen in het partijfinancieringsrecht. Op alle drie uitgangspunten stelt Dragstra overtuigend dat nog belangrijke stappen in de Nederlandse partijfinancieringswetgeving moeten worden gezet. Het wordt hoog tijd dat deze wetgeving er komt; helaas betreft het echter zo'n onderwerp waar je liever zou hebben dat anderen daarover zouden kunnen beslissen dan politici.